

7-8(2)'
2014

ISSN 1728-6220

Передплатний індекс
96437

ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI

ECONOMIC ANNALS-XXI

Scopus

EBSCOhost

Index Copernicus

Ulrich's Periodicals
Directory

C.E.E.O.L.

InfoBase Index

RISC

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА
ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI

науковий журнал

Заснований у 1996 році

Співзасновники журналу: Інститут суспільної трансформації та

Інститут регіональних досліджень НАН України

Шеф-редактор **О. І. Соскін** Головний редактор **А. М. Матвійчук**

Науковий журнал «Економічний часопис-XXI» входить до переліку наукових фахових видань з економічних та політичних наук

(Постанова Президії ВАК України №1-05/3 від 14.04.2010 р. – Бюлетень ВАК України, 2010, №5).

This title is indexed
in SciVerse Scopus

Improving research results
through analytical power

Науковий журнал «Економічний часопис-XXI» входить до семи провідних міжнародних наукометричних баз:

- 1) Scopus, Нідерланди - з липня 2013 року; 2) EBSCOhost, США - з вересня 2012 року;
- 3) Index Copernicus, Польща - з жовтня 2011 року; 4) Ulrich's Periodicals Directory, Велика Британія, США - з травня 2012 року;
- 5) Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.), Німеччина - з березня 2013 року;
- 6) InfoBase Index, Індія - з серпня 2014 року;
- 7) Російський індекс наукового цитування (РИНЦ) - з березня 2013 року.

СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ НАУКОВОГО ЖУРНАЛУ «ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI»

Бебик Валерій Михайлович	д-р політ. наук, професор, завідувач кафедри політології Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», голова Всеукраїнської асоціації політичних наук
Бершеда Євген Романович	член-кореспондент НАН України, д-р екон. наук, професор, завідувач відділу комплексних проблем державотворення Інституту законодавства Верховної Ради України
Білорус Олег Григорович	академік НАН України, д-р екон. наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу глобальних і цивілізаційних процесів Інституту всесвітньої історії НАН України
Будкін Віктор Сергійович	д-р екон. наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України
Вежбіцка Єва (Польща)	д-р екон. наук, доцент кафедри управління фінансами підприємств Варшавського торговельного університету
Горбулін Володимир Павлович	академік НАН України, д-р техн. наук, професор, член Президії НАН України, директор Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України
Зернецька Ольга Василівна	д-р політ. наук, професор, головний науковий співробітник відділу глобальних і цивілізаційних процесів Інституту всесвітньої історії НАН України
Іванічка Коломан (Словаччина)	д-р екон. наук, професор, директор Інституту європейських, глобальних і національних досліджень при Вищій школі економіки та державного управління у Братиславі
Канигін Юрій Михайлович	д-р екон. наук, професор кафедри фінансів, обліку і аудиту Університету сучасних знань
Кравців Василь Степанович	д-р екон. наук, професор, директор Інституту регіональних досліджень НАН України
Лібанова Елла Марленівна	академік НАН України, д-р екон. наук, професор, член Президії НАН України, директор Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України
Матвійчук Антоніна Миколаївна	канд. екон. наук, доцент, виконавчий директор Інституту суспільної трансформації, головний редактор наукового журналу «Економічний часопис-XXI»
Мельник Мар'яна Іванівна	д-р екон. наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу територіальних суспільних систем і просторового розвитку Інституту регіональних досліджень НАН України
Ожеван Микола Андрійович	д-р філософ. наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень
Радіонова Ірина Федорівна	д-р екон. наук, професор кафедри макроекономіки та державного управління Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана
Соскін Олег Ігорович	канд. екон. наук, доцент, директор Інституту суспільної трансформації, професор Національної академії управління, шеф-редактор і видавець наукового журналу «Економічний часопис-XXI»
Стеценко Інна (Латвія)	д-р екон. наук, професор, проректор із наукової роботи Балтійської міжнародної академії (Рига), керівник докторської програми «Регіональна економіка та економічна політика»
Сторонянська Ірина Зиновіївна	д-р екон. наук, професор, завідувач відділу проблем розвитку фінансово-кредитних відносин у регіоні Інституту регіональних досліджень НАН України
Танцюшова Юдіта (Словаччина)	д-р екон. наук, професор, проректор Вищої школи економіки та державного управління у Братиславі
Філіпенко Антон Сергійович	д-р екон. наук, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Черняк Володимир Кирилович	д-р екон. наук, професор кафедри економіки і менеджменту Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Шаров Олександр Миколайович	д-р екон. наук, професор, завідувач відділу зовнішньоекономічної політики Національного інституту стратегічних досліджень
Шевчук Василь Якович	д-р екон. наук, професор, генеральний директор Центру досліджень сталого розвитку

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Безрукова Н. В., Свічкарь В. А. (Україна). «Голландська хвороба» в Україні: оцінка проблем вітчизняного експорту <i>Англійською мовою</i>	4
Ушияк Я., Іванчик Р. (Словаччина). Економіка та оборона у країнах – членах НАТО <i>Англійською мовою</i>	8
Свердлова Ю. О. (Україна). Вплив розвитку людського капіталу на конкурентоспроможність економіки Європейського Союзу	12

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Івлєвс А. (Латвія). Структурні зміни в державі як результат інвестування в інноваційний сектор <i>Російською мовою</i>	16

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Голишева Є. О., Грищенко О. Ф., Нагорний Є. І. (Україна). Інформація та мапування інформаційних потоків як чинники успішної діяльності сучасного підприємства <i>Англійською мовою</i>	20
Ноздренко О. А., Хохлова К. А. (Росія). Адаптивні рекламні стратегії при просуванні екопродуктів <i>Англійською мовою</i>	24
Витвицький Я. С., Лінчевська Н. М. (Україна). Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проектів модернізації магістральних газопроводів	28
Жабинець О. Й. (Україна). Захист інформації та інформаційна безпека страхових компаній	32
Дем'янчук М. А., Орлова О. В., Кузнєцова О. В. (Україна). Оцінка ефективності застосування телекомунікаційних послуг у сферах економіки країни	36

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Макаренко М. І., Пономаренко О. О. (Україна). Фінансовий рахунок платіжного балансу України як індикатор стабільності економіки <i>Англійською мовою</i>	40
Рад Н. С. (Україна). Недержавна пенсійна система: стан, проблеми та перспективи <i>Англійською мовою</i>	44
Внукова Н. М., Ковальчук В. А., Анциферова О. О. (Україна). Оцінка впливу інвестицій на обсяги експорту	48
Дмитришин Л. І., Благун І. І. (Україна). Методичний підхід до формування і оптимізації сукупності показників оцінки кредитоспроможності підприємства <i>Англійською мовою</i>	52
Ушеренко С. В. (Україна). Інноваційно-інвестиційна діяльність українських підприємств: аналіз сучасного стану і визначення пріоритетів активізації	56

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ**НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Сотник І. М., Кулик Л. А. (Україна). Декаплінг-аналіз економічного зростання та впливу на довкілля в регіонах України	60

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ**

Чайковська І. І. (Україна). Фрактальний аналіз та тенденції розвитку інноваційних процесів на промислових підприємствах	65

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Гресь Н. Л., Романюха Л. І. (Україна). Застосування понять «одинокі матір» та «одинокі батько» при оподаткуванні доходів фізичних осіб	69

Науковий журнал «Економічний часопис-XXI»
входить до семи міжнародних наукометричних баз:

- 1) Scopus, Нідерланди;
- 2) Index Copernicus, Польща;
- 3) Ulrich's Periodicals Directory, Велика Британія, США;
- 4) EBSCOhost, США;
- 5) Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.), Німеччина;
- 6) InfoBase Index, Індія;
- 7) Российский индекс научного цитирования (РИНЦ), Росія.

**The Economic Annals-XXI Journal
is included into seven international indexation databases:**

- 1) Scopus, The Netherlands;
- 2) Index Copernicus, Poland;
- 3) Ulrich's Periodicals Directory, Great Britain, the USA; 4) EBSCOhost, the USA;
- 5) Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.), Germany;
- 6) InfoBase Index, India;
- 7) Russian Index of Science Citation (RISC), Russia.

The Editorial Board of the Journal consists of Doctors of Sciences who represent different affluent Research centres in Ukraine and other European countries (Slovakia, Poland, and Latvia)

Editorial Board of the Economic Annals-XXI (Ekonomicnij Casopis-XXI)

Bebyk Valeriy	D.Sc. (Politics), Professor, Head of Politological Department of Open International University of Human Development «Ukraine», Head of All-Ukrainian Association of Political Sciences, Kyiv, Ukraine
Bersheda Yevhen	Associate Member of the NAS of Ukraine, D.Sc. (Economics), Professor, Head of Complex State-Building Problems Department of the Law Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Bilorus Oleg	Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, D.Sc. (Economics), Professor, Head of Department of Global and Civilization Processes, Institute of the World History of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Budkin Viktor	D.Sc. (Economics), Professor, Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Wierzbicka Ewa (Poland)	PhD (Economics), Lecturer of Department of Business Finances Management, Warsaw School of Economics, Warsaw, Poland
Gorbulin Volodymyr	Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, D.Sc. (Engineering), Professor, Member of Presidium of the NAS of Ukraine, Director of The National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Zernetska Olga	D.Sc. (Politics), Professor, Chief Researcher, Department of Global and Civilization Processes, Institute of the World History of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Ivanička Koloman (Slovakia)	D.Sc. (Economics), Professor, Director of the Institute of the European, Global and National Researches at the Higher School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia
Kanygin Yuriy	D.Sc. (Economics), Professor, Department of Finance, Accounting and Audit, University of Modern Knowledge, Kyiv, Ukraine
Kravtsiv Vasyl	D.Sc. (Economics), Professor, Director of Institute of Regional Studies of the NAS of Ukraine, Lviv, Ukraine
Libanova Ella	Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, D.Sc. (Economics), Professor, Member of the Presidium of the NAS of Ukraine, Director of Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Matviychuk Antonina	PhD (Economics), Associate Professor, Executive Director of Institute of Society Transformation, Editor-in-Chief of the Economic Annals-XXI (Ekonomicnij Casopis - XXI) , Kyiv, Ukraine
Melnyk Mariyana	D.Sc. (Economics), Senior Research Fellow, Head of Sector for Spatial Development of Institute of Regional Researches of National Academy of Science of Ukraine, Lviv, Ukraine
Ozhevan Mykola	D.Sc. (Philosophy), Professor, Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine, Chief Researcher, the National Institute for Strategic Studies of the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Radionova Iryna	D.Sc. (Economics), Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Head of the Economic Theory Department of University of Economy and Law «Krok», Kyiv, Ukraine
Soskin Oleh	PhD (Economics), Associate Professor, Director of Institute of Society Transformation, Professor of the National Academy of Management, Director-Editor & Publisher of the Economic Annals-XXI (Ekonomicnij Casopis - XXI) , Kyiv, Ukraine
Stecenko Inna (Latvia)	PhD (Economics), Professor, Vice-Rector of the Baltic International Academy, Head of PhD Program «Regional Economy and Economic Policy», Riga, Latvia
Storonyanska Iryna	D.Sc. (Economics), Professor, Head of Regional Financial Policy Department of Institute of Regional Researches of National Academy of Science of Ukraine, Lviv, Ukraine
Táncsošová Judita (Slovakia)	PhD (Economics), Professor in the Department of Economics and Finance, Vice-Rector for Education, School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia
Filipenko Anton	D.Sc. (Economics), Professor in the Economic Theory Department of World Economy and International Relations Institute of Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, Ukraine
Chernyak Volodymyr	D.Sc. (Economics), Professor in the Economic Theory Department, University of Economy and Law «Krok», Kyiv, Ukraine
Sharov Oleksandr	D.Sc. (Economics), Professor, Global Economy Studies Unit Chief, the National Institute for Strategic Studies of the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Shevchuk Vasyl	D.Sc. (Economics), Professor, Director-in-General of the Research Centre for Sustainable Development, Kyiv, Ukraine

ECONOMIC ANNALS-XXI

(Ekonomicnij Casopis-XXI)
Research Journal

Founded in 1996

7-8(2)'2014

Publisher

Institute of Society Transformation
(Kyiv, Ukraine)

Head of the Publishing Project

Dr. Oleh Soskin

Editor-in-Chief

Dr. Antonina Matviychuk
antonina_matviychuk@i.ua

International Editor

Dr. Nadiya Matviychuk-Soskina

The Economic Annals-XXI Journal is included in the List of Professional Editions for two branches of sciences: Economics and Politics (Decree of Higher Attestation Commission of Ukraine (HAC) Presidium № 1-05/3 dated from 14.04.2010 – Bulletin of HAC of Ukraine, 2010, No. 5)

All rights reserved.

Any reproduction, publication and reprint in the form of a different publication, whether printed or produced electronically, in whole or in part, is permitted only with the explicit written authorisation of Institute of Society Transformation.

Publication ethics

The materials, submitted for the publication in the journal, pass reviewing of the members of the Editorial Board of the Economic Annals-XXI Journal.

The ideas and offers, stated in articles, not necessarily coincide with the point of view of the Editorial Board. The responsibility for reliability of the information in articles, accuracy of the titles, names and citations is carried by the authors.

The Editorial Board keeps the right for minor literary changes and shortening of the articles, saving the authors' style and conclusions.

The texts submitted can not be published in other economic journals worldwide.

All plagiarism issues and issues related to inappropriate citing etc. – to be settled personally by the authors.

Paper version of the Journal is a primary one

Postal address:

PO BOX 297, Kyiv, 01030, Ukraine

Tel./fax:

+38(044) 235 9828

+38(044) 235 9827

WEB: www.soskin.info/ea/

© Institute of Society Transformation, 2014

CONTENTS

WORLD ECONOMICS AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Bezrukova Nataliya, Svichkar Vitaliy (Ukraine). Dutch disease in Ukraine: assessment of the domestic export problems (<i>in English</i>)	4
Usiak Jaroslav, Ivancik Radoslav (Slovakia). Economy and defence in the NATO member states (<i>in English</i>)	8
Sverdlova Yulia (Ukraine). Influence of human capital development on competitiveness of the EU economy	12

ECONOMICS AND MANAGEMENT OF NATIONAL ECONOMY

Ivlevs Artur (Latvia). State structures changes as a result of investing in innovation sector (<i>in Russian</i>)	16

ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES

Golyшева Ievgeniia, Gryshchenko Olena, Nagorny Yeu gene (Ukraine). Information and information flows mapping as factors of the modern enterprise's successful activity (<i>in English</i>)	20
Nozdrenko Elena, Khokhlova Ekaterina (Russia). Adaptive advertising strategies in ecoproduct promotion (<i>in English</i>)	24
Vytvytskyi Yaroslav, Linchevska Natalia (Ukraine). Efficiency of innovation-investment projects assessment of main gas pipelines modernization	28
Zhabynets Olga (Ukraine). Data protection and information security of insurance companies	32
Demyanchuk Maryna, Orlova Olha, Kuznetsova Olha (Ukraine). Effectiveness of the telecommunication services evaluating in the sectors of economy	36

MONEY, FINANCES AND CREDIT

Makarenko Mykhaylo, Ponomarenko Oksana (Ukraine). Ukraine's balance of payments financial account as an indicator of economic stability (<i>in English</i>)	40
Rad Nataliya (Ukraine). Non-state pension system: position, problems and prospects (<i>in English</i>)	44
Vnukova Natalia, Kovalchuk Victoria, Antsyferova Olesia (Ukraine). Assessment of investment impact on the volumes of export	48
Dmytryshyn Lesia, Blahun Ivan (Ukraine). A methodological approach to development and optimization a set of parameters for a company's creditworthiness evaluating (<i>in English</i>)	52
Usherenko Svitlana (Ukraine). Innovation-investment activity of Ukrainian enterprises: present state and priorities of actuation	56

ECONOMICS OF NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENTAL PROTECTION

Sotnyk Iryna, Kulyk Liudmyla (Ukraine). Decoupling analysis of economic growth and environmental impact in the regions of Ukraine	60

MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS

Chaikovska Inna (Ukraine). Fractal analysis and trends in innovative process at industrial enterprises	65

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT

Gres Natalia, Romanyukha Lyudmyla (Ukraine). Using of notions «single mother» and «single father» for the personal income taxation	69

The Economic Annals-XXI Journal
is indexed in seven International Databases:

- 1) Scopus, The Netherlands;
- 2) Index Copernicus, Poland;
- 3) Ulrich's Periodicals Directory, Great Britain, the USA;
- 4) EBSCOhost, the USA;
- 5) Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.), Germany;
- 6) InfoBase Index, India;
- 7) Russian Index of Science Citation (RISC), Russia.

І. М. Сотник

доктор економічних наук,
професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет, Україна
irinasotnik@mail.ru

УДК 338.1:502.131:502.2:332.142.6

Л. А. Кулик

аспірант кафедри економіки та
бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет, Україна
lyuda_kulik@mail.ru

ДЕКАПЛІНГ-АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні основи ефекту декаплінгу як ефективного інструменту для встановлення взаємозв'язку між економічним зростанням, його деструктивним впливом на навколишнє природне середовище і використанням природних ресурсів. На основі аналізу показників декаплінгу в Україні та її регіонах зроблено висновок про відсутність екологічної збалансованості розвитку економіки України. Економічне зростання країни відбувається із збільшенням антропогенного тиску на навколишнє природне середовище і використанням дедалі більшого обсягу природних ресурсів. Авторами розроблено рекомендації для України та її регіонів щодо досягнення ефекту декаплінгу як стратегічної основи руху до екологічно сталої економіки шляхом значних змін в українській державній політиці, темпах науково-технічного прогресу і структурних зрушень в економіці.

Ключові слова: декаплінг, економічне зростання, сталий розвиток економіки, ресурсозбереження.

І. Н. Сотник

доктор економічних наук, професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет, Україна

Л. А. Кулик

аспірант кафедри економіки та бізнес-адміністрування, Сумський державний університет, Україна

ДЕКАПЛІНГ-АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОСТА І ВПЛИВУ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Анотація. В статье рассмотрены теоретические основы эффекта декаплинга как эффективного инструмента для выявления взаимосвязи между экономическим ростом, его деструктивным воздействием на окружающую природную среду и использованием природных ресурсов. На основе анализа показателей декаплинга в Украине и ее регионах сделан вывод об отсутствии экологической сбалансированности развития экономики Украины. Экономический рост страны сопровождается увеличением антропогенного давления на окружающую среду и использованием все большего объема природных ресурсов. Авторами разработаны рекомендации для Украины и ее регионов по достижению эффекта декаплинга как стратегической основы движения к экологически устойчивой экономике путем значительных изменений в украинской государственной политике, темпах научно-технического прогресса и структурных сдвигов в экономике.

Ключевые слова: декаплинг, экономический рост, устойчивое развитие экономики, ресурсосбережение.

Iryna Sotnyk

D.Sc. (Economics), Professor, Sumy State University, Ukraine
2 Rymsky-Korsakov Str., Sumy, 40007, Ukraine

Liudmyla Kulyk

PhD Student, Sumy State University, Ukraine
2 Rymsky-Korsakov Str., Sumy, 40007, Ukraine

DECOUPLING ANALYSIS OF ECONOMIC GROWTH AND ENVIRONMENTAL IMPACT IN THE REGIONS OF UKRAINE

Abstract. Introduction. The rapid economic and demographic growth in the XX century was largely provided by the significant increase in production and consumption of natural resources. It led to an increase of negative impacts on the environment and to the worsening of environmental problems, which eventually become global. In this context the question connected with the research of the «decoupling» concept as a phenomenon of the gap between economic development and the degree of human impacts on the environment becomes extremely urgent.

The purpose of this paper is the usage of the theoretical bases of decoupling to establish the relationship between economic growth and destructive impact on the environment and using natural resources in the regions of Ukraine having in mind the necessity of the reorientation of the Ukrainian economy on sustainable economic growth.

Results. The paper discovered the theoretical foundations of the decoupling effect and the methodology of its detection in the economy of the country and the regions of Ukraine. The authors have come to the conclusion that there is no ecological balance in the national economy. This conclusion was made on the basis of the analysis of decoupling indicators in Ukraine and its regions. The economic growth in the country occurs due to the increasing impact on the environment and the exhaustion of natural resources. The authors have developed recommendations for Ukraine and its regions to achieve the decoupling effect as a strategic framework for environmentally sustainable growth of the economy.

Conclusion. The Ukrainian economic development has a negative impact on the ecological sphere. The calculations made in the paper demonstrated this tendency. That is why there is an obvious necessity to reduce consumption of resources and to decrease the impact of the economy on the environment. Therefore, decoupling effect must become the top priority for the state development.

Keywords: decoupling; economic growth; sustainable development; resource saving.

JEL Classification: O13, Q20, Q32

Постановка проблеми. Швидке економічне та демографічне зростання у XX столітті було значною мірою обумовлено істотним збільшенням видобутку і споживання природних ресурсів, що призвело до зростання негативно впливу на навколишнє природне середовище та загострення екологічних проблем, які з часом набули глобального характеру. За збереження зазначених тенденцій соціально-економічного розвитку без відсутності ефективного використання природних ресурсів у найближчі десятиліття світова економіка може зіштовхнутися із величезними економічними труднощами, подальшим загостренням екологічних проблем, що поставить під загрозу забезпечення сталого економічного зростання країн. У цьому контексті надзвичайної актуальності набуває дослідження можливостей економічного зростання без збільшення природоємності економічних систем і зі зменшенням екологічного збитку від їх екодеструктивної діяльності. Декілька останніх десятиріч цей напрям є предметом активного дослідження для науковців з усього світу. За цей час розроблено багато теорій та концепцій взаємозв'язку між економічним зростанням і тиском на довкілля, зокрема концепції дематеріалізації, екоефективності, екологічної конкурентоспроможності тощо. Поряд із цим, останні 10–15 років стає популярною концепція «декаплінгу» (decoupling) як феномену розриву між економічним розвитком та ступенем антропогенного впливу на навколишнє природне середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробниками концепції «декаплінгу» вважаються фінські вчені Й. Вехмес (Vehmas, 2003) [1] та П. Тапіо (Tapio, 2005) [2]. Нині ця концепція досить поширена у світі, але для України поняття «декаплінгу» є відносно новим. Перші публікації з дослідження його сутності лише починають з'являтися у вітчизняному науковому просторі. Тісно пов'язані з декаплінгом питання ефективності використання природних ресурсів, його взаємозв'язку з економічним зростанням та якістю навколишнього середовища широко розглядаються в наукових працях таких українських учених, як О. Ф. Балацький, Л. Г. Мельник, О. О. Веклич, Б. М. Данилишин [3], І. М. Сотник [4], О. М. Тур [5] та ін. Незважаючи на значні напрацювання науковців у цій сфері, у вітчизняній еколого-економічній літературі дотепер бракує спеціальних досліджень явища декаплінгу, зокрема в регіональному розрізі.

Мета статті. З огляду на необхідність переорієнтації економіки України на сталі економічне зростання актуальним завданням є застосування теоретичних основ декаплінгу для встановлення взаємозв'язку між економічним зростанням, деструктивним впливом на навколишнє природне середовище та використанням природних ресурсів у регіонах України, що і сформулювало мету статті.

Основні результати дослідження. Для виявлення наявності або відсутності ефекту декаплінгу в економіці України та її регіонів передусім слід уточнити сутність цього поняття. Англійське слово «decoupling» у перекладі означає «розділення, розщеплення, роз'єднання, розмежування, порушення зв'язку». Звідси випливає, що поняття «декаплінг» застосовується до таких ситуацій, коли два процеси чи ряд показників, які повинні мати кореляційну чи іншу залежність, рухаються насправді в різних напрямках [6]. Термін «декаплінг» вживається в багатьох сферах знань, від алгебри до електроніки, проте широкого застосування він набув у царині сталого розвитку.

Декаплінг є стратегічною основою руху до екологічно сталої економіки, що дозволяє розмежувати темпи зростання добробуту людей – з одного боку, і споживання ресурсів та екологічного впливу – з другого. Тим самим досягнення соціального й економічного прогресу має базуватися на відносно низьких темпах ресурсоспоживання і зменшенні деградації навколишнього середовища.

Однією із перших, хто визначив термін «декаплінг» як розмежування між навантаженням на довкілля та економічним зростанням протягом певного періоду є Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

У поєднанні з іншими індикаторами, що використовуються ОЕСР для аналізу екологічної політики й оглядів еколого-економічного розвитку країн, індекс декаплінгу є цінним інструментом для виявлення того, чи перебувають країни на шляху до сталого розвитку. Досягнення ефекту декаплінгу визначено однією із головних цілей Екологічної стратегії ОЕСР на перше десятиліття XXI століття (Environmental Strategy for the First Decade of the 21st Century) [7].

Декаплінг-аналіз дістав широкого практичного застосування в міжнародних організаціях. Окрім ОЕСР, теорію і методику концепції використовують у програмних документах ООН, Європейського Союзу, ряді стратегій сталого розвитку низки країн світу. Серед основних документів слід назвати «Індикатори для вимірювання розриву між тиском на довкілля та економічним зростанням» ОЕСР (Indicators to measure decoupling of environmental pressure from economic growth, 2002) [8], «Екологічні показники ОЕСР» (OECD Environmental Indicators, 2003), «Розрив між використанням природних ресурсів та екологічними наслідками економічного зростання», ЮНЕП (Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth, UNEP, 2011), «Рівень декаплінгу в містах», ЮНЕП (City-Level Decoupling, UNEP, 2013), публікації Європейської агенції навколишнього середовища (European Environment Agency), а також ряд стратегій сталого розвитку країн ЄС – Австрії, Німеччини, Норвегії, Франції, Швеції та ін.

Українські вчені О. О. Веклич та Б. М. Данилишин визначають декаплінг як здатність економіки країни до нарощення економічної могутності, що не супроводжується посиленням тиску на довкілля [3]. А. О. Акулов розглядає термін «декаплінг» як неузгодженість і розбіжність темпів економічного зростання на рівні країн, регіонів чи галузей із темпами зміни показників, що характеризують негативний вплив на навколишнє середовище, екологічний збиток [6]. Враховуючи вищесказане, можемо говорити, що ефект декаплінгу виявляється тоді, коли за позитивної динаміки економічного зростання показники негативного впливу на навколишнє середовище залишаються стабільними або демонструють тенденцію до зниження за той самий період.

Для визначення ефекту декаплінгу ОЕСР пропонує розрахунок індексу декаплінгу (*Decoupling Index*) та декаплінг-фактору (*Decoupling Factor*) за формулами [8]:

$$\text{Decoupling Index} = \frac{\left(\frac{EP}{DF}\right)_{\text{ending}}}{\left(\frac{EP}{DF}\right)_{\text{beginning}}} \quad (1)$$

$$\text{Decoupling Factor} = 1 - \text{Decoupling Index} \quad (2)$$

де *EP* (environmental pressure) – антропогенний тиск на довкілля (або кількість спожитого ресурсу); *DF* (driving force) – показники економічного зростання (відображаються через макропоказники валового внутрішнього продукту (ВВП), валової доданої вартості (ВДВ) або національного доходу (НД)) у кінцевому (ending) та базовому (beginning) періодах дослідження.

Індекс декаплінгу відображає, на скільки зміниться темп зростання (зменшення) обсягів використання ресурсів (тиску на довкілля) у разі зміни темпів ВВП на 1% за певний період часу [2].

Якщо значення декаплінг-фактору більше нуля (*Decoupling Factor* > 0) і в динаміці цей показник зростає, то спостерігається явище декаплінгу, тобто зниження навантаження на довкілля за економічного зростання. У випадку, коли значення декаплінг-фактору менше нуля (*Decoupling Factor* < 0) і знижується в динаміці, економічне зростання супроводжується збільшенням тиску на навколишнє природне середовище.

Дослідімо показники декаплінгу в Україні та в її регіонах, щоб з'ясувати, як розвивалася в останні роки еко-

номічна підсистема національної і регіональних економік стосовно екологічної. За показник, що відображає темпи економічного зростання, для України приймемо індекс фізичного обсягу ВВП, а для здійснення аналізу в регіонах – індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту (ВРП). Аналіз декаплінгу за факторами впливу на навколишнє середовище виконаємо на прикладі таких узагальнюючих екологічних показників, як: обсяг утворених небезпечних відходів I-III класу безпеки; викиди шкідливих речовин у повітря; обсяг відведених (скинутих) зворотних вод. Аналіз декаплінгу за ресурсними факторами здійснено на прикладі таких вихідних показників: обсяг споживання свіжої води і загальні обсяги споживання первинних та вторинних видів палива на виробничо-експлуатаційній й комунально-побутові потреби підприємств, включаючи обсяги палива, реалізованого населенню. Період дослідження явища декаплінгу повинен становити 5–10 років. Більш загальні тенденції можна простежити за тривалий час. У цій статті термін дослідження склав 5 років – від 2008-го до 2012 рр.

У табл. 1 подано результати розрахунків показників декаплінгу за факторами впливу на навколишнє середовище в Україні та її регіонах у 2008–2012 рр. Значення показника декаплінг-фактору за утворенням небезпечних відходів I-III класу безпеки за обраний період в Україні коливається від -0,3 до 0,37. Показник декаплінг-фактору за викидами шкідливих речовин у повітря у 2008–2012 рр. набуває значень від -0,05 до 0,04, а значення декаплінг-фактору за скинутими зворотними водами варіюється від -0,04 до 0,06. Такі тенденції свідчать про відсутність збалансованості розвитку економіки України, а також про те,

що економічне зростання відбувається із збільшенням антропогенного тиску на навколишнє природне середовище. Окрім того, у 2009–2010 рр. на тлі світової фінансової кризи сталося різке падіння показників декаплінгу – до від’ємних значень.

Аналіз показників декаплінгу за факторами впливу на навколишнє середовище в регіонах України дозволив зробити ряд висновків. По-перше, показник декаплінг-фактору за утворенням небезпечних відходів I-III класу безпеки в регіонах України у 2010 році різко знизився до від’ємних значень, які у більшості випадків сягають рівня менше -1. Така тенденція пов’язана з тим, що Державною службою статистики України у 2010 році була змінена методика підрахунку показника утворення небезпечних відходів I-III класу безпеки. До 2010 року в показнику враховувалось утворення небезпечних відходів від економічної діяльності підприємств та організацій, а від 2011 року до його складу почали включати також утворення відходів від діяльності домогосподарств, що призвело до зниження показників декаплінгу. Незважаючи на цей факт, Вінницька і Запорізька області за аналізований період мають лише позитивні значення показника декаплінгу за утворенням небезпечних відходів I-III класу безпеки. Проте решта регіонів демонструють нестабільність показника, що свідчить про відсутність зв’язку економічного зростання в областях України та утворення небезпечних відходів.

По-друге, позитивні значення (окрім кризового 2009 року) показника декаплінг-фактору за викидами шкідливих речовин у повітря мають Волинська, Житомирська та Закарпатська області. Це обумовлено тим, що зазначені

Таблиця 1
Показники декаплінгу за факторами впливу на навколишнє середовище в Україні та її регіонах у 2008-2012 рр.

Регіон	Декаплінг-фактор за утворенням небезпечних відходів I-III класу безпеки					Декаплінг-фактор за викидами шкідливих речовин у повітря					Декаплінг-фактор за скинутими зворотними водами				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
АР Крим	0,05	-0,06	-0,23	0,01	0,04	0,02	0,02	0,00	0,10	-0,06	0,11	-0,14	0,19	-0,04	-0,06
Вінницька	0,33	0,32	0,73	0,20	0,18	0,12	0,01	0,08	0,14	-0,06	0,13	-0,02	-0,07	-0,09	0,07
Волинська	-0,13	0,22	0,13	0,05	0,02	0,10	-0,05	0,00	0,12	0,06	0,06	-0,28	0,06	0,07	0,02
Дніпропетровська	0,22	0,05	-0,02	0,43	0,54	0,10	-0,02	-0,09	0,02	-0,02	-0,05	-0,04	0,01	0,01	0,02
Донецька	0,18	0,64	-0,06	0,46	-0,09	0,03	-0,05	0,05	0,02	-0,02	0,06	0,02	-0,10	0,09	0,05
Житомирська	0,21	-0,15	0,04	0,20	-3,00	0,08	-0,18	0,08	0,03	0,07	0,04	-0,07	0,07	-0,02	0,06
Закарпатська	0,44	0,63	-5,75	-0,22	0,53	0,00	-0,17	0,08	0,02	0,20	0,06	-0,10	0,13	0,20	0,06
Запорізька	0,05	0,75	0,46	0,32	0,12	0,06	-0,07	-0,13	-0,02	0,05	0,12	0,09	-0,10	0,21	-0,29
Івано-Франківська	0,27	0,33	0,19	0,01	-1,94	0,06	-0,02	0,18	-0,15	0,12	-0,07	-0,10	0,00	0,12	0,09
Київська	-0,16	0,59	-1,05	0,66	-8,68	-0,10	-0,03	0,04	0,07	-0,06	0,02	-0,11	0,01	0,09	-0,06
Кіровоградська	0,23	-0,21	-1,09	-0,02	-0,67	0,18	-0,18	0,10	0,06	-0,01	0,11	-0,06	0,22	-0,35	0,23
Луганська	0,64	0,17	-0,15	0,02	0,06	-0,06	-0,03	0,01	0,15	0,01	0,08	-0,05	-0,08	0,14	-0,03
Львівська	0,52	-0,21	-0,30	0,36	-0,13	-0,05	-0,08	0,05	0,04	0,02	0,02	-0,08	0,06	0,10	0,02
Миколаївська	0,10	-0,07	0,09	0,18	-0,21	0,03	-0,04	0,06	-0,05	0,01	-0,16	-0,08	0,04	0,19	-0,45
Одеська	0,01	0,15	-0,24	-0,67	0,35	0,09	-0,05	-0,01	0,06	0,02	0,15	-0,31	0,02	0,06	0,13
Полтавська	-0,33	0,60	-2,08	0,32	-0,04	-0,04	-0,05	0,14	-0,03	0,01	-0,08	-0,16	0,09	0,04	-0,04
Рівненська	0,57	-0,08	-1,27	-0,10	0,29	0,07	0,01	0,00	-0,06	0,05	-0,05	-0,03	0,08	0,03	0,01
Сумська	-0,17	0,48	-0,69	-0,35	0,09	0,05	-0,08	-0,08	0,08	0,10	0,07	0,02	0,04	0,14	-0,10
Тернопільська	0,05	-38,2	-0,10	0,17	0,05	0,07	0,00	-0,04	0,08	0,10	0,12	-0,04	-0,03	0,00	0,04
Харківська	0,11	-0,05	-1,00	0,07	0,17	-0,02	0,01	-0,04	-0,03	-0,06	0,00	-0,08	0,01	-0,05	-0,01
Херсонська	0,04	-0,17	-1,57	-0,21	-0,01	0,01	-0,03	0,09	0,03	-0,01	0,08	0,19	-0,11	0,14	-0,03
Хмельницька	0,05	0,35	-0,20	0,07	-0,18	-0,05	0,02	-0,03	0,08	0,10	-0,06	-0,05	-0,02	0,14	0,39
Черкаська	-0,41	0,68	-1,68	0,19	0,09	0,10	-0,26	0,02	0,05	-0,06	0,10	-0,14	0,03	-0,01	0,16
Чернівецька	0,05	0,44	0,00	0,04	0,00	0,10	-0,12	-0,03	0,02	0,10	0,01	-0,20	-0,04	0,02	-0,03
Чернігівська	0,02	0,80	-1,19	0,68	0,18	-0,06	-0,07	-0,03	0,06	0,06	0,05	-0,07	-0,02	0,07	0,03
м. Київ	0,23	0,39	-1,56	0,21	0,24	-0,14	-0,24	0,06	0,05	0,01	0,05	-0,13	0,03	0,06	0,02
м. Севастополь	0,06	0,20	-3,14	-2,70	0,21	0,06	-0,11	0,04	0,03	-0,16	-0,23	0,08	-0,01	0,07	0,36
Україна	0,13	0,37	-0,30	0,18	0,05	0,04	-0,05	0,00	0,02	0,01	0,05	-0,04	-0,02	0,06	0,00

Джерело: Складено авторами за даними [9]

Рис. Співвідношення темпів зростання ВВП України, обсягів утворених небезпечних відходів I-III класу небезпеки, викидів шкідливих речовин у повітря та обсягів відведених (скинутих) зворотних вод
Джерело: Складено авторами за даними [9]

регіони характеризуються відносно низьким рівнем промислового розвитку і тому менш інтенсивно забруднюють атмосферу. Водночас, негативні значення показника декаплінг-фактору за викидами шкідливих речовин у повітря мають такі промислово розвинені області, як Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Харківська. По-третє, подібні тенденції були виявлені нами і в ході аналізу показника декаплінг-фактору за скинутими зворотними водами в регіонах України у 2008–2012 рр.

Ми схильні стверджувати, що значні коливання показника декаплінг-фактору за різними факторами впливу на довкілля свідчать про відсутність явища декаплінгу в економіці України та її регіонах. Підтвердженням цього є також співвідношення темпів зростання ВВП України, обсягів викидів шкідливих речовин у повітря й обсягів відведених

(скинутих) зворотних вод, динаміка яких є подібною (рис.). Виняток становлять темпи росту обсягів утворених небезпечних відходів I-III класу небезпеки, які протягом 2008–2009 рр. та 2011–2012 рр. були нижчими від темпів зростання валового внутрішнього продукту, демонструючи відносно розмежування показників, хоч у 2010 р. значно перевищили темпи зростання ВВП України. Описану динаміку обсягів відходів можна пояснити як кризовими явищами в економіці країни, так і зміною методики розрахунку цього показника.

Аналіз показників декаплінгу за ресурсними факторами (табл. 2) не виявив наявності тісного взаємозв'язку між економічним зростанням та споживанням природних ресурсів. Значення декаплінг-фактору за використанням свіжої води в Україні за аналізований період змінюється від -0,09 до 0,09, а показника декаплінг-фактору за використанням паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) – від -0,05 до 0,09. Від'ємні значення показників спостерігалися у 2009–2010 рр., що лише засвідчує відсутність ефекту «декаплінгу» в економіці України внаслідок розвитку економіки країни, який супроводжується збільшенням використання ресурсів.

Регіональний аналіз показників декаплінгу за ресурсними факторами виявив такі тенденції. По-перше, упродовж 2008–2012 рр. позитивні значення (більше нуля) декаплінг-фактору за використанням свіжої води були притаманні Волинській, Закарпатській, Львівській, Луганській областям, містам Києву і Севастополю. Тому з певним застереженням можна говорити, що в названих регіонах спостерігається відносно розмежування обсягів споживання свіжої води та економічного зростання. До регіонів із найгіршими показниками (від'ємне значення) декаплінг-фактору за використанням свіжої води в той

Таблиця 2
Показники декаплінгу за ресурсними факторами у 2008-2012 рр.
в Україні та її регіонах

Регіон	Декаплінг-фактор за використанням свіжої води					Декаплінг-фактор за використанням паливно-енергетичних ресурсів				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
АР Крим	0,18	-0,23	0,04	-0,01	-0,03	0,05	0,04	-0,17	0,08	0,04
Вінницька	0,10	-0,04	-0,07	0,02	0,02	0,10	0,00	-0,02	0,12	-0,06
Волинська	0,08	-0,13	0,05	0,04	0,04	0,09	-0,06	-0,11	0,10	0,03
Дніпропетровська	-0,03	-0,07	0,02	0,00	-0,02	0,08	-0,03	-0,05	0,06	-0,01
Донецька	0,04	-0,08	0,02	0,09	-0,01	0,05	-0,03	0,00	0,07	0,02
Житомирська	0,02	-0,02	0,06	-0,02	0,07	0,08	-0,03	0,00	0,12	0,04
Закарпатська	0,06	-0,15	0,12	0,10	0,03	-0,09	-0,10	0,11	0,10	0,04
Запорізька	0,13	0,01	-0,06	0,17	-0,30	0,08	0,00	-0,06	0,04	-0,01
Івано-Франківська	0,00	-0,04	0,08	-0,05	0,04	0,11	0,12	0,06	-0,14	0,07
Київська	0,02	-0,13	0,03	0,08	-0,07	0,00	-0,01	-0,05	0,11	-0,01
Кіровоградська	0,08	-0,09	0,12	-0,49	0,22	0,12	-0,07	-0,04	0,11	-0,03
Луганська	0,03	0,01	0,06	0,11	-0,03	0,08	-0,07	0,04	0,04	0,26
Львівська	0,03	-0,10	0,05	0,09	0,10	0,04	0,01	0,00	0,18	0,03
Миколаївська	0,18	-0,03	0,09	0,00	-0,18	0,10	0,01	-0,08	0,07	0,03
Одеська	0,20	-0,21	0,06	-0,02	0,10	-0,48	-0,01	-0,02	0,38	0,08
Полтавська	0,02	0,13	0,08	-0,04	-0,03	0,29	-0,19	0,04	0,04	0,00
Рівненська	-0,05	0,00	0,01	0,00	-0,02	0,03	0,10	-0,38	0,19	0,01
Сумська	0,03	0,05	-0,09	0,06	-0,06	0,05	0,02	0,02	0,11	0,02
Тернопільська	0,15	-0,04	-0,05	0,01	0,00	0,06	0,01	-0,09	0,19	0,05
Харківська	-0,05	-0,03	0,00	-0,11	-0,01	0,04	0,03	-0,08	0,03	0,03
Херсонська	0,34	-0,22	0,00	-0,20	-0,16	0,00	-0,01	-0,08	0,12	0,00
Хмельницька	0,16	0,07	-0,09	0,09	-0,17	0,01	0,06	-0,10	0,12	0,10
Черкаська	0,13	-0,16	0,04	-0,04	0,10	0,17	-0,05	-0,11	0,07	0,09
Чернівецька	0,05	-0,15	-0,11	0,01	-0,02	0,10	-0,16	-0,16	0,11	0,02
Чернігівська	0,06	-0,07	0,00	0,08	-0,14	0,02	-0,03	-0,02	0,12	0,04
м. Київ	0,07	-0,12	0,01	0,06	0,07	0,02	-0,11	-0,39	0,11	0,04
м. Севастополь	-0,18	0,06	0,03	0,03	0,27	0,06	-0,01	-0,14	0,11	0,01
Україна	0,09	-0,09	0,01	0,02	-0,04	0,09	-0,02	-0,05	0,06	0,06

Джерело: Складено авторами за даними [9]

самий період належать АР Крим, Дніпропетровська, Харківська, Херсонська, Чернівецька області.

По-друге, позитивні значення показника декаплінг-фактору за використанням ПЕР у 2008–2012 рр. мають Львівська і Сумська області. Хоч величина цього показника в регіонах наближається до нуля, позитивні тенденції в розмежуванні економічного зростання та використання ПЕР для його досягнення вже намітилися.

Висновки. Резюмуючи, зазначимо, що здійснені нами розрахунки свідчать про посилення негативних впливів економічного розвитку України на її екологічну сферу. Протягом досліджених п'яти років нарощування темпів зростання економіки країни переважно було зумовлено використанням екстенсивних факторів розвитку на основі застарілих ресурсовитратних технологій. Застосування останніх значно обмежує можливості швидкого розвитку економічної системи і є вагомим екодеструктивним чинником. Отже, стає очевидною необхідність скорочення витрат ресурсів на одиницю економічного результату та зниження негативного впливу на довкілля. З цих позицій досягнення ефекту декаплінгу має стати одним із головних пріоритетів розвитку держави в майбутньому.

Сталий розвиток економіки, висока якість життя і здоров'я населення країни можуть бути забезпечені тільки за умови зниження негативного впливу господарської діяльності на природу та зменшення рівня природо- і ресурсоемності економіки. Рух за траєкторією сталого розвитку неможливий, коли збільшуються інтенсивність використання природних ресурсів та обсяги забруднень у розрахунок на одиницю кінцевого результату. Досягнення декаплінгу вимагає значних змін в українській державній політиці, зростання темпів науково-технічного прогресу, структурних зрушень в економіці. Ключову роль у цих процесах мають відіграти модернізація і поступова заміна морально застарілих основних фондів промисловості та інших галузей прогресивними технологіями, широке застосування більш чистого виробництва, упровадження ресурсозберезувальних, мало- і безвідходних технологій, інновацій тощо.

Література

1. Vehmas J. Europe in the global battle of sustainability: Rebound strikes back. *Advanced Sustainability Analysis* / J. Vehmas, P. Malaska, J. Luukkanen et al. // *Turku School of Economics and Business Administration. Series Discussion and Working Papers*. – 2003. – Vol. 7.
2. Tapio P. Towards a theory of decoupling: degrees of decoupling in the EU and the case of road traffic in Finland between 1970 and 2001 // *Transport Policy*. – 2005. – Vol. 12. – P. 137-151.
3. Данилишин Б. М. Ефект декаплінгу як фактор взаємозв'язку між економічним зростанням і тиском на довкілля / Б. М. Данилишин, О. О. Веклич // *Вісник НАН України*. – 2008. – № 5. – С. 12–18.

4. Механізми реалізації соціально-економічного потенціалу дематеріалізації виробництва і споживання : Звіт про НДР (заключний) ; кер.: І. М. Сотник. – Суми : СумДУ, 2012. – 107 с.
5. Тур О. М. Економічне обґрунтування стратегії еколого орієнтованого розвитку національної економіки : дис. ... канд. екон. наук / О. М. Тур. – Суми : СумДУ, 2012. – 252 с.
6. Акулов А. О. Эффект декаплинга в индустриальном регионе (на примере Кемеровской области) / А. О. Акулов // *Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз*. – 2013. – № 4. – С. 177–185.
7. OECD Environmental Strategy for the First Decade of the 21st Century [Electronic resource]. – Accessed mode : <http://www.oecd.org/dataoecd/33/40/1863539.pdf>
8. Indicators to measure decoupling of environmental pressure from economic growth, 2002 [Electronic resource]. – Accessed mode : [http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=sg/sd\(2002\)1/final](http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=sg/sd(2002)1/final)
9. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Август Трейд, 2013. – 551 с.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2014

References

1. Vehmas, J., Malaska, P., Luukkanen, J. et al. (2003). Europe in the global battle of sustainability: Rebound strikes back (*Advanced Sustainability Analysis*). *Turku School of Economics and Business Administration. Series Discussion and Working Papers*, 7.
2. Tapio, P. (2005). Towards a theory of decoupling: degrees of decoupling in the EU and the case of road traffic in Finland between 1970 and 2001. *Transport Policy*, 12, 137-151.
3. Danylyshyn, B. M., & Veklych, O. O. (2008). The effect of decoupling as the factor of the relationship between economic growth and environmental pressures. *Visnyk NAN Ukrainy (Bulletin of the NAS of Ukraine)*, 5, 12-18 (in Ukr.).
4. Sotnyk, I. M. et al. (2012). *Mechanisms for the implementation of socio-economic potential of dematerialization of production and consumption* (Report of the research work, Sumy State University). Sumy, Ukraine (in Ukr.).
5. Tur, O. M. (2012). *The economic rationale for environmentally oriented strategy of development of the national economy* (PhD dissertation, Sumy State University). Sumy, Ukraine (in Ukr.).
6. Akulov, A. O. (2013). Decoupling effect in the industrial region (Kemerovo region). *Ekonomicheskie i sotsialnye peremeny: fakty, tendentsii, prohnos (Economic and Social Changes: Facts, Trends, Forecast)*, 4, 177-185 (in Russ.).
7. *OECD Environmental Strategy for the First Decade of the 21st Century* (2001). Retrieved from <http://www.oecd.org/dataoecd/33/40/1863539.pdf>
8. *Indicators to measure decoupling of environmental pressure from economic growth* (2002). Retrieved from [http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=sg/sd\(2002\)1/final](http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=sg/sd(2002)1/final)
9. *Statistical Annual of Ukraine for 2012* (2013). In O. G. Osaulenko (Ed.). Kyiv: August Trade (in Ukr.).

Received 19.06.2014

Стаття публікується за фінансової підтримки ДФФД України в рамках виконання НДР «Інституційні механізми інтегрованого управління процесом переходу до сталого розвитку регіонів України та Білорусі» № 0114U001949.

ШАНОВНІ АВТОРИ «ЕЧ-XXI»!

З огляду на індексацію наукового журналу «Економічний часопис-XXI» (*Economic Annals-XXI*) у 7 провідних міжнародних наукометричних базах, і насамперед у Scopus, вимоги до публікації статей в ЕЧ-XXI підвищуються.

Майбутні автори мають чітко дотримуватися всіх пунктів нових вимог, викладених на сайті:

<http://soskin.info/ea/avtory.html>

Інформація для авторів наукового фахового журналу «ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI»

Журнал «Економічний часопис-XXI» входить до переліку наукових фахових видань України з двох галузей наук:

Економічні науки, Політичні науки

(Постанова Президії ВАК України №1-05/3 від 14.04.2010 р. – Бюлетень ВАК України, № 5, 2010).

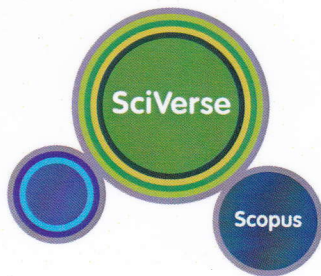
Вимоги до наукових статей:

1. Стаття має бути написана на актуальну тему, містити результати глибокого наукового дослідження, оформленого відповідно до вимог журналу та ВАК України.
2. Редакція приймає до публікації наукові статті, які підготовлені спеціально для наукового фахового журналу «Економічний часопис-XXI», ніде раніше не публікувалися і не подані до інших видань (у кінці статті автор має засвідчити це відповідною фразою і поставити свій підпис у сканованому форматі). Статті студентів не розглядаються.
3. Науковою редколегією здійснюється обов'язкове внутрішнє та зовнішнє рецензування статті.
4. У разі негативної рецензії статтю може бути повернуто автору на доопрацювання або відхилено.
5. Автори мають надіслати наукову рецензію на статтю. Підпис рецензента слід завірити печаткою установи.
6. Публікація статті є платною. Оплата здійснюється після отримання статті та всіх необхідних матеріалів, надісланих до редакції електронною поштою і перевірених на відповідність вимогам ВАК України та концепції журналу.
7. Статті у журналі можуть друкуватися українською, російською, англійською, польською мовами.
8. Стаття мусить бути відредагована.
9. Стаття повинна мати код УДК (розміщується на початку статті) і JEL classification codes (розміщуються під «Ключовими словами», кількість кодів – від 1 до 5, в одному рядку, через кому. Наприклад: JEL Classification: C12, C14, C18).
10. Стаття має бути структурована за такими елементами: УДК; ПІБ автора (співавторів), науковий ступінь, учене звання, посада, назва статті, анотація, ключові слова (до п'яти) – ВСЕ українською, російською та англійською мовами; JEL Classification; Постановка проблеми (опис проблеми, що аналізується, у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями); Аналіз останніх досліджень і публікацій (у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття); Мета статті (постановка завдання); Основні результати дослідження (з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів); Висновки (підсумки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі); Література.
11. Посилання на джерела використаних матеріалів, фактичних та статистичних даних є обов'язковими (подаються в тексті цифрою у квадратних дужках; література – у кінці статті). Обов'язковим є посилання в рубриці «Аналіз останніх досліджень і публікацій» та в тексті статті на праці зарубіжних авторів (їх прізвища подаються українською, а в дужках курсивом – англійською мовою). Список літератури має складатися із двох частин: 1) Література – джерела мовою оригіналу, оформлені відповідно до українських стандартів бібліографічного опису (Форма 23, затверджена наказом ВАК України від 03 березня 2008 р. № 147); 2) References – ті самі джерела, але англійською мовою, оформлені за міжнародним бібліографічним стандартом APA-2010 [вимоги до оформлення References див. на сайті]. Вітаються посилання на статті, надруковані у журналі «Економічний часопис-XXI». Посилатися на підручники, посібники, публіцистичні статті не доцільно. Назви праць (не менше 8) у списку літератури розташовуються в порядку цитування.
12. Після кожної табл. та рис. у тексті потрібно зазначити джерело (*Джерело: ...*).
13. Обсяг статті повинен становити 11–13 сторінок (формат А4, гарнітура «Times New Roman», кегель № 14, міжрядковий інтервал 1,5; параметри сторінки (береги) – 2 см з усіх боків, абзацний відступ – 1,25 см).
14. Графічний матеріал слід виконувати в доступних для подальшого редагування програмах: таблиці – у редакторі Microsoft Word; діаграми – у редакторі Microsoft Excel або Microsoft Graph; рисунки – у вигляді організаційних діаграм за допомогою панелі малювання редактора Microsoft Word; математичні формули – у редакторі формул Microsoft Equation.
15. У довідці про автора треба вказати прізвище, ім'я та по батькові автора (співавторів), науковий ступінь, учене звання, посаду, наукову спеціальність (номер, назву), у рамках якої написана стаття; для аспірантів – рік навчання, ПІБ, науковий ступінь, учене звання та посаду наукового керівника; поштову адресу, контактні телефони та електронну скриньку (вона зазначатиметься у журналі).
16. Стаття друкується із фотокарткою автора, яку необхідно надіслати до редакції окремим файлом в електронному вигляді (у форматі зображення .jpg, цифрову або скановану щонайменше на 300 dpi, гарної якості, бажано неформальну, обсяг не менш як 800 Кб, розмір 10x12 см).
17. Редколегія здійснює наукове та літературне редагування статті, погоджуючи відредагований варіант із автором, який дає письмовий дозвіл на друк.

Матвійчук Антоніна Миколаївна, канд. екон. наук, доцент, головний редактор «ЕЧ-XXI»

e-mail: antonina_matviychuk@i.ua, <http://soskin.info/ea/>

Науковий журнал «Економічний часопис-XXI» входить до семи провідних міжнародних наукометричних баз

Scopus, The Netherlands

EBSCOhost, the USA

Ulrich's Periodicals Directory,
Great Britain, the USA

Index Copernicus, Poland

InfoBase Index, India

Central and Eastern European
Online Library (C.E.E.O.L.), Germany

Russian Index of Science Citation
(RISC), Russia

Економічний часопис-XXI у міжнародному просторі

Професор Олег Соскін, видавець журналу,
презентує його партнерам у Словаччині та Польщі

